

Походження, життя княгині Ольги

Народилася Ольга на псковській землі — за 12 верст від Пскова у селі Вибути... Згідно з цим літописом Ольга була варязького походження і, можливо, була дочкою когось із світлих і великих князів варязького роду. Згідно з Несторовим літописом Ольга була дочкою простого селянина, човнового перевізника, і в дівочі роки активно допомагала батькові у його важкій роботі. Нестір розповідає, що, коли молодий князь Київської Русі-України Ігор, син Рюрика, був на полюванні поблизу Пскова, він попросив перевезти себе на інший берег річки. Молода і красива Ольга -перевізниця сподобалася князю. І, коли він почав до неї звертатися з жартівливими словами, вона йому відповіла так гостро, що він відчув до неї повагу, а згодом, оцінивши її розум і красу, 903 року одружився з нею.

Водночас походження її не зовсім ясне. Про неї склалося кілька легенд. За одною з них вона, була дочкою перевізника, перевозила через ріку Ігоря, який захопився її вродою та розумом і одружився з нею. За іншою легендою була вона дочкою боярина. Інші вважали її за дочку Псковського князя. Архімандрит Леонід висунув гіпотезу про болгарське походження Ольги. Останнім часом виникла нова гіпотеза: Ольга – була дочкою Олега, який оженив з нею Ігоря, її королівське, норманське походження – дочки князя Олега – пояснює, чому їй беззаперечно корилася варязька дружина. Імена – Олег і Ольга – означають «мудрий», «віщий», «святий». Легкість, з якою Ольга нав'язала згодом стосунки з цесарем Оттоном Великим, – пише П. Ковалевський, – свідчить про те, що вони були рівні королівським походженням. М. Таубе теж вважає Ольгу за дочку Олега.

Ольга стала повноправною княгинею, правителькою величезної, ще не впорядкованої держави, де ще вибухали повстання проти центральної влади, що їх приборкували Олег і Ігор. Було б цілком природним; якби зі смертю Ігоря почалися з ще більшою силою повстання в різних частинах тієї молоді держави, де національні прагнення окремих племен диктували бажання покласти кінець пануванню князів варязького походження. Не можна забувати існування тих «світлих князів», яких згадували договори 911 та 944 років. Однак, нічого подібного не сталося. Ні літописи, ні чужоземні джерела жодним словом не згадують про будь-які заворушення. Очевидно, ніхто з тих «ясних князів» не зробив спроби захопити центральну владу або звільнитися від влади Ольги.

За життя князя Ігоря Ольга користувалася великою повагою й глибокою любов'ю князя, який подарував їй місто Вишгород (поблизу Києва), а у складі посольства у Греції поруч з Ігоровим послом завжди був також посол його дружини Ольги. Протягом 20 років правила Ольга державою мирно й тихо. Цей винятковий факт заслуговує на особливу увагу. Не можна випускати з ока, що це було X ст., розквіт Середньовіччя, доби, коли в усій Європі панувала фізична сила, і кожен володар був насамперед воєначальником, вождем армії. І от—на Київському престолі з'являється жінка, за середньовічними поняттями – стара, бо за літописними вказівками їй було понад 50 років, хоч, звичайно, хронологія літопису в цьому відношенні не заслуговує на повне довір'я. Це свідчить про незвичайність її, і доводиться прийняти характеристику Ольги, яку дає літопис, – як «наймудрішої серед усіх людей». З другого боку, треба уявляти, на якому високому рівні культури і моралі стояла держава, що беззастережно корилася жінки, що в добу панування фізичної сили шанувала розум і душевну красу. Нікому з володарів не присвятив наш літопис стільки уваги, як Ользі, що протягом двох десятиріч виступає в ареолі мудрості й жіночого чару.

Ігор

Ігор, син Рюрика, князував не так вдало, як його попередник.

У перші роки свого самостійного княжіння Ігор вів війни з оточуючими Русь народами. Він ходив навіть на Константинополь (Царьград, як називали це місто русичи).

Походів цих було два. Перший - невдалий - відбувся у 941 році, коли війська Ігоря були відбиті, а човни спалені таємничим секретним "грецьким вогнем" - горючею сумішшю, яку не змогла загасити навіть вода.

У відповідь Ігор з дружиною розгромили і спалили все в окрузі.

Ось як пише про це Нестор:

“ Кого захопили - одних розпинали, а інших же, розставляючи як мішені, стріляли, зав'язували позаду руки і вбивали залізні цвяхи у маківки голів. Багато же і святих церков віддали вогню, монастирі і села пожгли...”

Звідки така жорстокість?

Потім - у 943 році - був ще один похід, але вже без військових дій. Візантія згодилася на данину, і був підписаний новий мирний договір з греками. Захопивши “багато країн”, як пише про це

літопис, Ігор повернувся з цього походу з добиччю та славою.

Загинув Ігор у Древлянській землі, де спробував взяти з древлян зайву данину. Було це...

Ні, спершу розповімо, як Ігор познайомився зі своєю жінкою, княгинею Ольгою.

Якось на полюванні у Пскові Ігор побачив юнака, що плив у човні. Покликавши його, Ігор повелів перевести себе на інший бік річки. Та коли вони вже пливли, Ігор раптом зрозумів, що ніякий це не юнак, а дівчина, і до того ж небаченої ним раніше краси. А зрозумівши це, він забажав її як жінку.

Але дівчина (а була це майбутня княгиня Ольга) щось йому дуже таке заспокійливе та розумне сказала, що Ігор відразу зрозумів, що з наскоку її не візьмеш.

Так, за Нестором, вони вперше і зустрілися - Ігор і Ольга.

Потім, коли настав час одружуватися, князь Ігор раптом згадав прекрасну Ольгу і побрався з нею. Через деякий час в них народився син Святослав, про якого мова піде ділі.

Загинув ж Ігор так.

Вирушив він у 944 році до древлян збирати данину, тобто гроші або якісь товари чи продукти, що повинні були виплачувати Русі всі покорені нею народи. У тому числі, звичайно, і древляни (древлянами називався на той час союз східнослов'янських племен, що входив у склад Київської Русі).

Ну ось. І раптом згадав Ігор, що у часи, коли він тільки ще розпочинав княжити, древляни аж ніяк не хотіли йому підкорятися.

"От кляті!" - мабуть, подумав Ігор і вдвічі збільшив суму, яку йому повинні були заплатити древляни.

У відповідь на це древляни вбили його та його дружинників.

Княгиня Ольга

Святославу було лише чотири роки, коли вбили його батька Ігоря, тому правління у свої руки взяла його мати - княгиня Ольга. Це, до речі, була перша в руській історії жінка, яка керувала державою.

Деякі історики вважають, що була Ольга родом із давнього скандинавського роду (із вікінгів) і звали її насправді Хельга. Але це лише одна з версій.

Згідно з Нестором, Ольга жорстоко помстилася за смерть свого чоловіка.

Сталося так, що невдовзі після вбивства Ігоря древляни відправили до княгині Ольги цілу делегацію з пропозицією:

- Виходь за нашого князя Мала заміж.

- Що ж ви отак відразу про одруження! - хитро посміхнулася Ольга - Розташовуйтеся, відпочивайте, а завтра приходьте до мене і поговоримо. А головне, скажіть моїм людям, щоб несли вас у човні, як переможців: не годиться вам пішки ходити.

Переночували послы, а зранку й заявляють людям Ольги:

- Не підемо пішки! Несіть нас у човні.

Підняли їх люди Ольги. А, проходячи мимо викапаної тієї ж ночі глибокої ями, скинули їх туди.

Підійшла до ями Ольга і спитала:

- Ну що, задоволені ви виявленою до вас честю?

Після чого наказала:

- Закопати їх живцем!

Сама ж покликала гінця:

- Скажи до древлян та передай, щоб надсилали вони гостей більш знатних, бо, скажи, не відпустить мене інакше Київ.

Повірили древляни, що княгиня й сама не проти того, щоб одружитися з їх князем, і невдовзі прибули у Київ. Був серед них і сам князь, звали якого, до речі, Мал.

За давнім звичаєм Ольга наказала приготувати їм баню, а коли гості зайшли усередину, наказала забити двері та й підпалила баню.

Після цього знову послала гінця до древлян:

- Передай, скоро буде весілля. Хай варять древляни мед. Я вже йду. Ось тільки помолюся над могилою чоловіка...

Відправився гонець до древлян, і через деякий час зустрілися вони всі у чистому полі: Ольга з дружиною та древляни. Але не думайте нічого такого - то в них ще не бійка була. Пили вони мед та ще щось, ми вже й не знаємо.

А як напилися древляни, відійшла Ольга до умовного місця, де інші її війська стояли (мабуть, не ті, що пили), віддала команду, і хлопці ольжині отих древлян щось біля п'яти тисяч перерізали. Повернулася Ольга до Києва і вже відкрито виступила на ворога - на древлян, мається на увазі

(скільки, щоправда, їх там вже залишалося?).

Але дуже злякалися ті її після описаних нами подій та й зачинилися у своїй столиці - Іскоростені. Тоді Ольга знову послала їм гонця, велівши передати, що зовсім не заради війни прийшла вона сюди, а тільки заради мира. І для того, щоб це довести, запропонувала древлянам виплату - як своєрідну компенсацію за вбитого ними чоловіка (тобто князя Ігоря) - невеличку данину: від кожного двору по три голуби та по три горобця. Дуже здивувалися тому древляни, але зібрали потрібну кількість пташок та й передали їх Ользі.

А та прив'язала до хвостів бідних пташок запалені джгути і випустила їх на волю. Полетіли з отим вогнем птахи до своїх гнізд та й спалили повністю місто Іскоростень (адже було воно тоді дерев'яним!).

Ось так, згідно з Нестором, Ольга і помстилася за свого чоловіка.

М-да... Не хотіли б ми бути древлянами..

Втім, як на ті часи, Ольга, можливо, напроти, здійснила благочинний поступок - адже згідно з старим поганським законом за смерть треба було обов'язково помститися (поганцями на той час язичників називали). І все ж, так жорстоко...

Але є одна думка: можливо, саме тому пізніше Ольга й прийняла християнство, що зрозуміла: за такими законами жити не можна. Адже там, у християнстві, зовсім інші закони були викладені. Наприклад, оцей: якщо тебе вдарили по одній щоці - підстав іншу.

Або цей: всі люди на Землі рівні; тож відноситися до людей треба так, як ти би хотів, щоб люди відносилися до тебе.

Гарні закони. Ось тільки у житті вони щось не дуже виконувалися - згадати хоча б оту інквізицію...

Втім, ми ж зовсім про інше зараз розповідаємо. Тож доскажемо трохи про Ольгу і далі підемо. Що ще залишилося додати?

Після тієї "кривавої" помсти Ольга взялася за державні справи, і, кажуть, дуже добре керувала країною. Недарма ж її Нестор у своєму літопису так називає - "мудрішою з усіх людей". Знає, напевно, за що.

Та й у історії вона одержала таке саме прізвисько - "Мудра".

Теж, напевно, недарма.

У 955 році Ольга прийняла християнство, за що пізніше православна церква назвала її святою.

А у 964 році передала владу Святославу, який на той час вже досяг повноліття.